

Zbigniew Szeliga

"O istocie akceptacji władzy państwowej", Grzegorz Leopold Seidler, Lublin 1995 : [recenzja]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 4, 200-202

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nie partii w okresie poprzedzającym wybory, prawną regulację funkcji rządzenia państwem – gdzie partie odgrywają zasadniczą rolę. Autorzy dość szczegółowo prezentują zasady funkcjonowania i likwidacji partii politycznych. W zakończeniu zaś wyrażają swój pogląd, że w interesie polskiej demokracji jest jak najszybsze uchwalenie nowej, bardziej doskonałej ustawy o partiach politycznych. W całości pracy Marek Chmaj i Marek Żmigrodzki posłużyli się szeroką bibliografią o przekroju historycznym zarówno krajową, jak i zagraniczną, zgłaszając szereg postulatów oraz propozycji własnych rozwiązań, które winny znaleźć odbicie w przyszłej nowelizacji przepisów.

Z niniejszego opracowania korzystać mogą nie tylko pracownicy naukowcy, lecz również studenci. Wybór tematu wydaje się słuszny, ponieważ po przemianach ustrojowych w naszym kraju występuje na rynku wydawniczym niedosyt opracowań na temat funkcjonowania partii politycznych. Z całej publikacji wyróżnia się dociekliwością i wszechstronnością opracowanie rozdziału trzeciego. Autorzy umiejętnie połączyli zagadnienia historyczne z zagadnieniami prawno-konstytucyjnego działania partii.

Odczuwa się jednak, że autorzy nie stworzyli własnej definicji partii politycznych, opierając się jedynie na definicji W. Skrzydły. Również daje się zauważyć tendencje do zbyt drobiazgowej klasyfikacji omawianych zagadnień. Za wąsko też ujęta jest kwestia porównawcza funkcjonowania partii w poszczególnych systemach politycznych innych państw.

Praca napisana została bardzo fachowo, moje uwagi krytyczne w żaden sposób nie wpływają na jej pozytywną ocenę. Opracowanie podbudowane zostało rzetelną wiedzą autorów jak i umiejętnościami jej przekazywania, a w pracy wykazano znaczenie funkcjonalności lub dysfunkcjonalności stronnictw i ich udział w procesie politycznym.

Monika Kowalska

Grzegorz Leopold Seidler, *O istocie i akceptacji władzy państwowej*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1995, s. 108.

Recenzowana praca to ponowne wydanie opublikowanej przed blisko 50 laty książki G. L. Seidlera *O istocie władzy państwowej*¹, poszerzonej jednak o krótkie studium tego Autora pt. *Akceptacja władzy państwowej*². O wznowieniu pracy zdecydował m.in. ważki i jakże aktualny problem istoty władzy państwowej, będący przedmiotem niniejszej pracy, oraz jubileusz 40-lecia pełnienia przez Profesora – Autora funkcji Redaktora Naczelnego *Annales Universitatis Mariae-Curie Skłodowska*.

Problem władzy państwowej był i jest przedmiotem zainteresowania przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych: filozofów, socjologów, prawników i politologów, którzy na ogół koncentrują się na takich zagadnieniach dotyczących władzy, jak uzasadnienie tejże władzy, cele, źródła oraz formy. Stworzone konstrukcje teoretyczne pozostawiają jednak nie rozwiązane zagadnienie samej istoty władzy. Recenzowana praca wypełnia tę lukę. Poświęcona ona jest bowiem odpowiedzi na pytanie: jaka jest istota władzy? Konstrukcjom teoretycznym została przeciwstawiona próba realnego ujęcia władzy; pytaniom dlaczego istnieje władza, skąd pochodzi i jaki jest jej cel, zostało przeciwstawione pytanie, co to jest władza, na czym polega jej siła? Już sam fakt podjęcia przez Autora tego zagadnienia zasługuje na uznanie, tym bardziej że jak dotychczas brakuje nam rozwiniętej społecznej teorii władzy.

¹ G. L. Seidler, *O istocie władzy państwowej*, z przedmową prof. C. Berezowskiego, Kraków 1996.

² G. L. Seidler, *Z zagadnień filozofii prawa. Część 2, Prawo i polityka*, Lublin 1984.

Zasadnicza teza pracy sprowadza się do twierdzenia, że istotą władzy państwowej jest akceptacja społeczna, czyli uznanie władzy przez społeczeństwo. Dzięki tej akceptacji dynamiczny charakter moralnej lub fizycznej siły, którą stanowi dążenie do władzy, przekształca się w przypadku osiągnięcia władzy w charakter statyczny. Inaczej mówiąc, antydynamiczny charakter siły władzy wypływa z faktu uznania władzy przez społeczeństwo. Sama akceptacja może być różna, świadoma, bądź to nieświadoma. W przypadku świadomej akceptacji istnieje świadomy stosunek między obywatelem a władzą państwową. Akceptacja ta może następować na skutek działania siły fizycznej, swobodnego działania jednostki, przeżyć emocjonalnych i wreszcie na skutek ocen racjonalnych. W przypadku zaś nieświadomej akceptacji uznanie przejawów woli rządzących dokonuje się przez przyzwyczajenie, korzystanie z urządzeń państwa, posługiwanie się prawem. Jest to – jak słusznie zauważa Autor – uznanie mechaniczne, w którym nie ma żadnego stosunku ani myślowego, ani uczuciowego między obywatelem a przejawiającym wolę.

Wyżej wskazana teza pracy przejawia się w dwóch jej częściach. W pierwszej, zatytułowanej *O istocie władzy państwowej* oraz drugiej – noszącej tytuł *Akceptacja władzy państwowej*. O ile jednak w pierwszej części Autor ujmuje akceptację jako czynnik kreujący i umożliwiający funkcjonowanie władzy, o tyle w drugiej wskazuje na rolę akceptacji przy ustaleniu prawowitego charakteru władzy oraz ustala znaczenie akceptacji dla określenia jej skuteczności. W szczególności, zdaniem Autora władza jest prawowita tylko wówczas, gdy opiera się na sile moralnej, gdy ubiegający się o władzę nie posługują się przymusem, lecz ich siła wypływa z dobrowolnego przekonania społeczeństwa. Z kolei znamienne dla siły moralnej jest to, że najpierw występuje przeżycie wewnętrzne, zjawia się wolne uznanie pewnego kierunku, a następnie ma miejsce akceptowanie nowej władzy. Tak więc swobodne uznanie władzy kwalifikuje ją jako prawowitą.

Akceptacja władzy ma także istotne znaczenie dla jej skuteczności. Autor wprost zresztą twierdzi, że skuteczność władzy zależy wyłącznie od jej akceptacji. Dzieje się tak dlatego, że 1) sterowanie społeczeństwem odbywa się głównie za pomocą reguł prawnych, 2) cały system prawny posiada moc wiążącą, gdyż dzięki uznaniu władzy przez społeczeństwo na jakiegokolwiek drodze, zostaje stworzona zasada prawna, która jest gwarancją obowiązywania prawa, 3) akceptacja jest dobrowolnym ograniczeniem własnej autonomii, co zapewnia rządzącym skuteczne kierowanie społeczeństwem.

Podstawową częścią pracy jest jej pierwsza część. Składa się ona z czterech stosunkowo krótkich rozdziałów. W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Władza w świetle teorii*, Autor omawia problem w rozmaitych konstrukcjach, które sprowadza do trzech grup, a mianowicie: 1) realistycznej, 2) jurystyczno-formalnej, 3) idealistycznej. W szczególności w rozdziale tym zostały wnikliwie przedstawione następujące konstrukcje: 1) psychologiczna L. Petrażyckiego, 2) solidarystyczna L. Duquita, 3) materializmu dziejowego K. Marksa, 4) prawno-dogmatyczna R. Iheringa, P. Labanda, H. Rehma, G. Jeunka, 5) normatywna H. Kelsena, 6) idealistyczna.

Rozdział drugi, noszący tytuł *Próba konstrukcji*, stanowi – jak się wydaje – trzon całej pracy. Jest on bowiem poświęcony próbie stworzenia przez Autora własnej koncepcji istoty władzy państwowej, której centralną kategorią jest uznanie (akceptacja) wyrażająca się w stosunku rządzonych do rządzących. W rozdziale trzecim pt. *Władza a porządek prawny* Autor ukazuje znaczenie uznania władzy przez społeczeństwo dla obowiązywania prawa. Wreszcie, rozdział czwarty *Władza w przekroju historycznym* traktuje o rodzajach akceptacji władzy w różnych okresach rozwoju teorii uzasadniających władzę, a mianowicie: teologicznym, praw silniejszego, pośrednim i państwa nowożytnego.

Konstrukcja pierwszej części pracy została podporządkowana zasadniczej jej tezie. Jest ona przejrzysta i logiczna. Dotyczy to zarówno podziału pracy na rozdziały, jak i podziału rozdziałów na punkty. Jednak w drugiej części pracy zabrakło wydzielenia różnych jej treści w formie odrębnych punktów, co uznałem za pewien jej mankament. Natomiast jedną z głównych zalet całej pracy jest omówienie zagadnień związanych z istotą władzy państwowej w sposób zwięzły

i komunikatywny, umożliwiając korzystanie z niej także przez tych, którzy nie są specjalistami w przedmiocie pracy. Jest to tym bardziej godne podkreślenia, iż problemy związane z istotą władzy państwowej nie należą do zbyt łatwych.

Zasadnicza teza pracy, sprowadzająca istotę władzy państwowej do społecznej akceptacji, jest całkowicie oryginalna. Na jej podstawie można budować i rozwijać różne koncepcje władzy państwowej. Została ona przy tym w pełni udowodniona. Przy jej uzasadnieniu Autor wykorzystał bogatą literaturę, głównie okresu międzywojennego. Jest to całkowicie zrozumiałe, gdyż praca była pisana tuż po zakończeniu drugiej wojny światowej. Możliwe jednak było przy ponownym wydaniu pracy pewne uaktualnienie powołanej literatury. Dzięki temu czytelnik pracy mógłby zapoznać się z aktualnymi pozycjami związanymi z problematyką istoty władzy państwowej.

Praca prof. G. L. Seidlera leży na pograniczu rozważań prawniczych, socjologicznych, filozoficznych i politologicznych. Z powodzeniem może być wykorzystana przez przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, przy prowadzeniu przez nich określonych badań. Ten interdyscyplinarny charakter książki prof. G. L. Seidlera, połączony z bogactwem poruszonych w niej tematów i ze śmiałością własnych konstrukcji Autora sprawia, że jej adresatem powinien być stosunkowo szeroki krąg odbiorców i to bynajmniej nie tylko specjalistów w zakresie funkcjonowania władzy państwowej. W szczególności ta cenna książka powinna być wykorzystywana w toku procesu dydaktycznego na Uniwersyteckich Wydziałach Prawa i Politologii.

Zbigniew Szeliga

Ludowcy w polskim życiu politycznym w XX wieku. Sojusznicy – przeciwnicy – wrogowie, Lublin 27–28 VI 1995. Sprawozdanie z sesji naukowej.

Stulecie ruchu ludowego stało się inspiracją dla wielu przedsięwzięć naukowych. Jednym z nich była, przeprowadzona w dniach 27–28 czerwca 1995 r. w Lublinie, w budynku Wydziału Politologii UMCS, sesja naukowa nt. *Ludowcy w polskim życiu politycznym w XX wieku. Sojusznicy – przeciwnicy – wrogowie*. Organizatorami sesji byli: Wydział Politologii UMCS, Ludowe Towarzystwo Naukowo-Kulturalne i Zakład Historii Ruchu Ludowego przy Naczelnym Komitecie Wykonawczym Polskiego Stronnictwa Ludowego.

Obrazy zainaugurowało powitalne przemówienie Dziekana Wydziału Politologii prof. dr. hab. Jana Jachymka i oficjalne otwarcie sesji przez JM Rektora UMCS prof. dr. hab. Kazimierza Goebła. W trakcie obrad przedstawiono siedemnaście referatów zgrupowanych w trzy bloki tematyczne. Prace nad każdym z tych bloków kończyła dyskusja.

Pierwsza grupa referatów omawiała stosunek ludowców do innych ugrupowań, w okresie od powstania ruchu ludowego do stworzenia Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Pierwszy referat, wygłoszony przez dr. hab. Alicję Wójcik, dotyczył przelomu XIX i XX w., drugi – wygłoszony przez prof. dr. hab. Jana Jachymka – II Rzeczypospolitej, trzeci – mgr. Zbigniewa Adamowicza – II wojny światowej, a czwarty – doc. dr. hab. Antoniego Mieczkowskiego – lat 1944–1949.

Druga grupa referatów, wygłoszona pierwszego dnia obrad po przerwie, przedstawiała stanowisko zajmowane wobec ruchu ludowego przez inne ugrupowania w II Rzeczypospolitej. Dr. Ewa Maj mówiła o stanowisku Związku Ludowo-Narodowego, dr. hab. Włodzimierz Mich – konserwatystów, dr. Bogusław Pawłowski – Chrześcijańskiej Demokracji, mgr. Waldemar Paruch – obozu piłsudczykowskiego (w latach 1926–1939), dr. Stanisław Michałowski – Polskiej Partii Socjalistycznej, a dr. Krystyna Trembicka – Komunistycznej Partii Polski.

Drugiego dnia obrad wygłoszono siedem referatów dotyczących relacji między ludowcami a innymi ruchami politycznymi w czasie II wojny światowej i w okresie powojennym. Prof. dr. hab. Edward Olszewski przedstawił stosunek ruchów politycznych do ruchu ludowego w okresie